

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 18ης Νοεμβρίου 2020*

[Κείμενο διορθωμένο με διάταξη της 13ης Ιανουαρίου 2021]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Σύμβαση αεροπορικής μεταφοράς – Ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία έχει συμφωνηθεί συμβατικώς από τον επιβάτη υπό την ιδιότητα του καταναλωτή – Απαίτηση του εν λόγω επιβάτη έναντι της αεροπορικής εταιρίας – Εκχώρηση της εν λόγω απαίτησεως σε εταιρία εισπράξεως οφειλών – Δυνατότητα της αεροπορικής εταιρίας να αντιτάξει τη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στην εταιρία στην οποία έχει εκχωρηθεί η απαίτηση του ανωτέρω επιβάτη – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ»

Στην υπόθεση C-519/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, 23ο τμήμα ενδίκων μέσων επί εμπορικών διαφορών, Πολωνία) με απόφαση της 13ης Ιουνίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Ιουλίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Ryanair DAC

κατά

DelayFix, πρώην Passenger Rights sp. z o.o.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, C. Toader (εισηγήτρια), M. Safjan και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Ryanair DAC, εκπροσωπούμενη από την A. Kasnowska, adwokat, καθώς και από τον M. Józwiak, radca prawny,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

- η DelayFix, πρώην Passenger Rights sp. z o.o., εκπροσωπούμενη από τον M. Misiaszek και τις K. Zbikowska και I. Wieczorek, adwokaci,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- [Όπως διορθώθηκε με διάταξη της 13ης Ιανουαρίου 2021] η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις M. Heller και A. Szmytkowska, καθώς και από τον N. Ruiz García,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1), καθώς και της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Passenger Rights sp. z o.o., νυν DelayFix, με έδρα τη Βαρσοβία (Πολωνία), εταιρίας που ειδικεύεται στην είσπραξη οφειλών και στην οποία ένας επιβάτης αεροπορικών μεταφορών εκχώρησε τα δικαιώματά του, και αφετέρου της αεροπορικής εταιρίας Ryanair DAC, με έδρα το Δουβλίνο (Ιρλανδία), σχετικά με την καταβολή ποσού ύψους 250 ευρώ ως αποζημίωσης για τη ματαίωση πτήσεως, βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 295/91 (ΕΕ 2004, L 46, σ. 1).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 93/13

- 3 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, η οδηγία αυτή έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.
- 4 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:
«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[...]

- β) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες;

[...]».

5 Το άρθρο 3 της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.

2. Θεωρείται πάντοτε ότι η ρήτρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και όταν ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δε μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό της, ιδίως στα πλαίσια μιας σύμβασης προσχωρήσεως.

Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιας ρήτρας ή για μια μεμονωμένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο μιας σύμβασης, εάν η συνολική αξιολόγηση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, παρ' όλα αυτά, πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης.

Εάν ο επαγγελματίας ισχυρίζεται ότι για μια τυποποιημένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, φέρει το βάρος της απόδειξης.

3. Το παράρτημα περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«[...] ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.»

7 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

8 Το σημείο 1, στοιχείο π', του παραρτήματος της εν λόγω οδηγίας αφορά τις «[ρ]ήτρες που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα [...] να καταργούν, ή να παρεμποδίζουν την προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου ή την άσκηση ενδίκων μέσων από τον καταναλωτή [...]».

Ο κανονισμός 1215/2012

9 Το κεφάλαιο II του κανονισμού 1215/2012, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία», περιλαμβάνει δέκα τμήματα. Το τμήμα 1, με τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει το άρθρο 4 του κανονισμού, το οποίο προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

- 10 Το τμήμα 2 του κεφαλαίου II, επιγραφόμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες», περιλαμβάνει το άρθρο 7 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

- 1) α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή·
- β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης, και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:

[...]

- εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών·

[...]».

- 11 Το τμήμα 4 του κεφαλαίου II, επιγραφόμενο «Διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών», περιλαμβάνει το άρθρο 17 του ίδιου κανονισμού, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«[...]

3. Το παρόν τμήμα δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις μεταφοράς, πλην των συμβάσεων στο συνολικό τμήμα των οποίων περιλαμβάνεται ο συνδυασμός δαπανών ταξιδιού και καταλύματος.»

- 12 Κατά το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012, το οποίο περιλαμβάνεται στο επιγραφόμενο «Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας» τμήμα 7 του κεφαλαίου II:

«1. Αν τα μέρη, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας τους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν διεθνή δικαιοδοσία, εκτός αν η συμφωνία είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ [...] βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους. Αυτή η δικαιοδοσία είναι αποκλειστική εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως. Η συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας καταρτίζεται:

- α) είτε γραπτά είτε προφορικά με γραπτή επιβεβαίωση·
- β) είτε υπό μορφή ανταποκρινόμενη στην πρακτική που έχουν καθιερώσει οι συμβαλλόμενοι στις μεταξύ τους σχέσεις· ή
- γ) είτε, στο διεθνές εμπόριο, υπό μορφή ανταποκρινόμενη στις συνήθειες τις οποίες τα μέρη γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν και οι οποίες είναι ευρέως γνωστές σ' αυτού του είδους την εμπορική δραστηριότητα και τηρούνται τακτικά από τους συμβαλλόμενους σε συμβάσεις του είδους για το οποίο πρόκειται στη συγκεκριμένη εμπορική δραστηριότητα.

[...]»

Το πολωνικό δίκαιο

- 13 Κατά το άρθρο 509 του Kodeks cywilny (αστικού κώδικα), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης:

«§ 1. Ο δανειστής μπορεί να μεταβιβάσει την απαίτηση σε τρίτο χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση απαιτήσεως), εκτός εάν τούτο αντιβαίνει στον νόμο, σε συμβατική υποχρέωση ή στη φύση της ενοχικής σχέσεως.

§ 2. Με την εκχώρηση της απαιτήσεως μεταβιβάζονται στον αποκτώντα και όλα τα συναφή δικαιώματα, ιδίως η αξίωση για τόκους υπερημερίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Η Passenger Rights, εταιρία ειδικευμένη στην είσπραξη των απαιτήσεων των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, νυν DelayFix, ζήτησε από το Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) να υποχρεώσει την αεροπορική εταιρία Ryanair, βάσει του κανονισμού 261/2004, να της καταβάλει ποσό 250 ευρώ ως αποζημίωση για τη ματαίωση πτήσεως από το Μιλάνο (Ιταλία) στη Βαρσοβία, ένας επιβάτης της οποίας της είχε εκχωρήσει την απαίτησή του έναντι της εν λόγω αεροπορικής εταιρίας.
- 15 Η Ryanair προέβαλε ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας των πολωνικών δικαστηρίων, υποστηρίζοντας ότι η ρήτρα 2.4 των γενικών όρων μεταφοράς τους οποίους είχε συνομολογήσει ο εν λόγω επιβάτης κατά την αγορά του εισιτηρίου του στο διαδίκτυο απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα ιρλανδικά δικαστήρια. Κατά τη Ryanair, η DelayFix, ως εκδοχέας της απαιτήσεως του εν λόγω επιβάτη, δεσμεύεται από τη ρήτρα αυτή.
- 16 Με διάταξη της 15ης Φεβρουαρίου 2019, το Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας) απέρριψε την ανωτέρω ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας, κρίνοντας ότι, αφενός, η ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβανόταν στη σύμβαση μεταφοράς μεταξύ του επιβάτη και της αεροπορικής εταιρίας ήταν καταχρηστική, κατά την έννοια της οδηγίας 93/13, και, αφετέρου, ότι η DelayFix, ως εκδοχέας της απαιτήσεως του επιβάτη μετά τη ματαίωση της πτήσεως, δεν μπορεί να δεσμεύεται από τέτοιου είδους ρήτρα.
- 17 Η Ryanair άσκησε έφεση κατά της εν λόγω διατάξεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Η εν λόγω εταιρία προβάλλει ότι, δεδομένου ότι η DelayFix δεν έχει την ιδιότητα του καταναλωτή, δεν μπορεί να τύχει της δικαστικής προστασίας που προβλέπεται για τις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά την εθνική νομοθεσία και στο παρόν στάδιο εξελίξεως της νομολογίας του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), ο καταχρηστικός χαρακτήρας συμβατικής ρήτρας δύναται να διαπιστωθεί στο πλαίσιο της εξετάσεως αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας κατά οφειλέτη από επαγγελματία ο οποίος έχει αποκτήσει την απαίτηση καταναλωτή.
- 19 Ωστόσο, πρώτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ο εκδοχέας της απαιτήσεως ενός καταναλωτή δύναται επίσης να θεωρηθεί καταναλωτής. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το αν η εκχώρηση από τον καταναλωτή της απαιτήσεώς του σε επαγγελματία έχει ως αποτέλεσμα την υποκατάσταση του τελευταίου στα δικαιώματα του καταναλωτή, παρέχοντας στον επαγγελματία τη δυνατότητα να υπαχθεί στο ευνοϊκό καθεστώς της Ένωσης στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών, το οποίο απορρέει, μεταξύ άλλων, από την εν λόγω οδηγία.

- 20 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 1215/2012, όσον αφορά το νομικό καθεστώς των ρητρών παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 25 του κανονισμού, καθώς και το ειδικό καθεστώς που προβλέπεται στο τμήμα 4 του κεφαλαίου II του εν λόγω κανονισμού, σχετικά με τη «διεθνή δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών», και, ειδικότερα, ως προς την έννοια του «καταναλωτή» κατά το τμήμα αυτό.
- 21 Αφενός, όσον αφορά τις ρήτρες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι από την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2013, Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62), προκύπτει ότι αυτό το είδος συμβατικής ρήτρας δύναται, καταρχήν, να παραγάγει τα αποτελέσματά του μόνο στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων που συμφώνησαν να συνάψουν τη σύμβαση αυτή. Πράγματι, τέτοια ρήτρα απορρέει, κατά το αιτούν δικαστήριο, από συμφωνία μεταξύ των μερών και, για να μπορεί να αντιταχθεί σε τρίτον, είναι, καταρχήν, αναγκαίο ο εν λόγω τρίτος να έχει συναινέσει προς τούτο.
- 22 Αφετέρου, όσον αφορά την κατά το τμήμα 4 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012 έννοια του «καταναλωτή», το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, δεδομένου ότι το ειδικό καθεστώς που θεσπίζουν τα άρθρα 17 επ. του κανονισμού αυτού εμφορείται από τη βούληση προστασίας του καταναλωτή ως συμβαλλομένου που θεωρείται ως οικονομικώς ασθενέστερος και νομικώς λιγότερο έμπειρος από τον αντισυμβαλλόμενο του, ο καταναλωτής προστατεύεται μόνον εφόσον είναι ο ίδιος ενάγων ή εναγόμενος σε ένδικη διαδικασία. Συνεπώς, εάν ο ενάγων δεν είναι ο ίδιος συμβαλλόμενος στην επίμαχη καταναλωτική σύμβαση, δεν υπόκειται στις ευεργετικές διατάξεις περί δωσιδικίας του τόπου κατοικίας του καταναλωτή. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, προκειμένου να καθοριστεί η διεθνής δικαιοδοσία και να κριθεί το κύρος ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, πρέπει να ληφθεί υπόψη η «αρχική» φύση της υποχρέωσης ή αν ο στον οποίο έχει εκχωρηθεί η οικεία απαίτηση δύναται να αμφισβητήσει το κύρος της ρήτρας αυτής λόγω του καταχρηστικού της χαρακτήρα βάσει του καθεστώτος προστασίας των καταναλωτών που προβλέπεται, μεταξύ άλλων, από την οδηγία 93/13.
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Okręgowy w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, 23ο τμήμα ενδίκων μέσων επί εμπορικών διαφορών, Πολωνία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 2, στοιχείο β', το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 [...], καθώς και το άρθρο 25 του κανονισμού [1215/2012] την έννοια ότι, στο πλαίσιο της εξετάσεως του κύρους συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας, η έλλειψη ατομικής διαπραγματεύσεως των συμβατικών ρητρών και ο καταχρηστικός χαρακτήρας των συμβατικών ρητρών που απορρέουν από τη συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας μπορούν επίσης να προβληθούν από τον τελικό εκδοχέα απαιτήσεως η οποία του έχει εκχωρηθεί από καταναλωτή, καίτοι ο ίδιος δεν έχει την ιδιότητα του καταναλωτή;»

Επί του αιτήματος της Ryanair περί διεξαγωγής προφορικής διαδικασίας

- 24 Με αίτημα που υπέβαλε στις 4 Νοεμβρίου 2020, το οποίο περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου την ίδια ημερομηνία, η Ryanair ζήτησε, βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, τη διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας, προβάλλοντας ότι οι περιστάσεις τις οποίες αφορά η απόφαση περί παραπομπής δεν διευκρινίστηκαν επαρκώς, ότι ήταν αναγκαία η διεξοδική επ' ακροατηρίου συζήτηση, και ότι η επίλυση της υπό κρίση υποθέσεως θα μπορούσε να ασκήσει αποφασιστική επιρροή στην ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης.

- 25 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, το Δικαστήριο μπορεί, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα ή και κατόπιν αιτήματος των διαδίκων, να διατάξει τη διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας ή την επανάληψή της, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς, ή ακόμα όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων.
- 26 Εν προκειμένω δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της ανωτέρω διατάξεως.
- 27 Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε επαρκώς τόσο τις πραγματικές περιστάσεις της υποθέσεως όσο και το εθνικό νομικό πλαίσιο. Ομοίως, κατά την έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου οι διάδικοι είχαν τη δυνατότητα να διατυπώσουν τις θέσεις τους. Εξάλλου, η απάντηση στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ουδόλως χρειάζεται να βασιστεί σε επιχειρήματα επί των οποίων δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων.
- 28 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, απορρίπτει το αίτημα της Ryanair περί διεξαγωγής προφορικής διαδικασίας.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 29 Κατά το στάδιο της έγγραφης διαδικασίας, η Ryanair δήλωσε ότι είχε καταβάλει το ποσό το οποίο ζητήθηκε στο πλαίσιο της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί το αιτούν δικαστήριο. Κατά συνέπεια, κατά τη Ryanair, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατέστη άνευ αντικειμένου.
- 30 Ερωτηθέν επ' αυτού από το Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο απάντησε ότι η υπόθεση της κύριας δίκης συνεκδικάζεται με άλλες δύο υποθέσεις, στις οποίες εμπλέκονται οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι οποίες έχουν ως αντικείμενο αγωγές αποζημιώσεως που έχουν υποβληθεί επίσης δυνάμει του κανονισμού 261/2004, οπότε εκκρεμεί ακόμη διαφορά ενώπιόν του.
- 31 Τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας τα δικαστήρια αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση. Πράγματι, η δικαιολογητική βάση της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικής γνώμης επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων αλλά στην ανάγκη πραγματικής επίλυσεως μιας ένδικης διαφοράς (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Rohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψεις 28 και 29, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 32 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η υπόθεση της κύριας δίκης συνεκδικάζεται με άλλες δύο υποθέσεις, με αντικείμενο αιτήματα αποζημιώσεως τα οποία δεν αποδείχθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι ικανοποιήθηκαν, και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διαφορά της κύριας δίκης εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 33 Στο μέτρο που η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, διά του οποίου το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας επιλαμβάνονται, μια τέτοια δήλωση εθνικού δικαστηρίου δεσμεύει το Δικαστήριο και δεν δύναται, καταρχήν, να αμφισβητηθεί από τους διαδίκους της κύριας δίκης (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Rohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Επομένως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 35 Με το υποβληθέν ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012, καθώς και το άρθρο 2, στοιχείο β', το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, έχουν την έννοια ότι είναι δυνατόν, προκειμένου να αμφισβητηθεί η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου να επιληφθεί αγωγής αποζημιώσεως η οποία ασκήθηκε δυνάμει του κανονισμού 261/2004 και στρέφεται κατά αεροπορικής εταιρίας, να αντιταχθεί από την εν λόγω αεροπορική εταιρία ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, περιλαμβανόμενη σε σύμβαση μεταφοράς μεταξύ επιβάτη και της ίδιας, έναντι εταιρίας εισπράξεως οφειλών στην οποία ο επιβάτης έχει εκχωρήσει την απαίτησή του.
- 36 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να κριθεί υπό ποιες προϋποθέσεις μια τέτοια ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας δύναται να δεσμεύει την εταιρία εισπράξεως οφειλών στην οποία ο επιβάτης εκχώρησε την απαίτησή του.
- 37 Καίτοι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με την επίμαχη στην κύρια δίκη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας αφορούν τόσο την οδηγία 93/13 όσο και τον κανονισμό 1215/2012, δεδομένου ότι το νομικό καθεστώς αυτού του είδους ρήτρας καθορίζεται από το άρθρο 25 του ανωτέρω κανονισμού, η εξέταση του υποβληθέντος ερωτήματος πρέπει πρώτα να διεξαχθεί υπό το πρίσμα του κανονισμού.
- 38 Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να ερμηνεύεται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης, η δε αρχή της αυτονομίας της βουλήσεως, επί της οποίας ερείδεται το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, πρέπει να τυγχάνει πλήρους εφαρμογής (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 1992, *Powell Duffryn*, C-214/89, EU:C:1992:115, σκέψη 14· της 9ης Δεκεμβρίου 2003, *Gasser*, C-116/02, EU:C:2003:657, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 7ης Φεβρουαρίου 2013, *Refcomp*, C-543/10, EU:C:2013:62, σκέψεις 22 και 40, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 39 Ειδικότερα, το γεγονός ότι η επίμαχη σύμβαση συνήφθη διαδικτυακά δεν είναι αφ' εαυτού ικανό να καταστήσει άκυρη τέτοιου είδους ρήτρα, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των προϋποθέσεων που καθορίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως σχετικά με την αποθήκευση του κειμένου που περιέχει την εν λόγω ρήτρα (πρβλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, *El Majdoub*, C-322/14, EU:C:2015:334, σκέψη 40).
- 40 Εξάλλου, το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 δεν διευκρινίζει αν δύναται να υπάρξει διαδοχή σε σχέση με ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, πέραν του κύκλου των συμβαλλομένων σε συγκεκριμένη σύμβαση, ώστε η ρήτρα να δεσμεύει τρίτον, συμβαλλόμενο σε μεταγενέστερη σύμβαση και υπεισελθόντα εν όλω ή εν μέρει στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις ενός εκ των συμβαλλομένων στην αρχική σύμβαση (αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 2013, *Refcomp*, C-543/10, EU:C:2013:62, σκέψη 25, και της 20ής Απριλίου 2016, *Profit Investment SIM*, C-366/13, EU:C:2016:282, σκέψη 23).
- 41 Επομένως, το επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να εξετάσει ήδη εξ αρχής αν για τη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας υπήρξε όντως συναίνεση των μερών, η οποία πρέπει να εκδηλώνεται κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο, λαμβανομένου υπόψη ότι ο τύπος που απαιτείται από το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 έχει, συναφώς, ως σκοπό να εξασφαλίσει ότι πράγματι αποδεικνύεται η συναίνεση αυτή (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 2013, *Refcomp*, C-543/10, EU:C:2013:62, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 8ης Μαρτίου 2018, *Saey Home & Garden*, C-64/17, EU:C:2018:173, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 42 Επομένως, η περιλαμβανόμενη σε σύμβαση ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας δύναται καταρχήν να παραγάγει τα αποτελέσματά της μόνο στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των συμβαλλομένων που συμφώνησαν να συνάψουν τη σύμβαση αυτή (αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 2013, *Refcomp*, C-543/10, EU:C:2013:62, σκέψη 29, και της 28ης Ιουνίου 2017, *Λεβέντης και Βαφειάς*, C-436/16, EU:C:2017:497, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Εν προκειμένω, η επίμαχη στην κύρια δίκη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας δεν αντιτάσσεται έναντι ενός εκ των συμβαλλομένων μερών της συμβάσεως στην οποία περιλαμβάνεται η ρήτρα αλλά έναντι τρίτου.
- 44 Εάν δε ούτε η *Passenger Rights* ούτε η *DelayFix*, η οποία τη διαδέχθηκε, συναίνεσαν να δεσμευθούν έναντι της *Ryanair* με ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, ούτε και η εν λόγω αεροπορική εταιρία συναίνεσε να δεσμευθεί με την εν λόγω ρήτρα έναντι της ανωτέρω εταιρίας εισπράξεως οφειλών.
- 45 Επιπλέον, ούτε οι διάδικοι της κύριας δίκης ούτε το αιτούν δικαστήριο αναφέρονται σε στοιχεία ή ενδείξεις από τα οποία να προκύπτει ότι οι διάδικοι συνήψαν, υπό μία από τις τυπικές μορφές που προβλέπονται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', του κανονισμού 1215/2012, συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας περιέχουσα ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 46 Επομένως, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν είναι, καταρχήν, δυνατόν, προκειμένου να αμφισβητηθεί η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου να επιληφθεί αγωγής αποζημιώσεως η οποία ασκήθηκε δυνάμει του κανονισμού 261/2004 και στρέφεται κατά αεροπορικής εταιρίας, να αντιταχθεί από την εν λόγω αεροπορική εταιρία ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, περιλαμβανόμενη σε σύμβαση μεταφοράς μεταξύ επιβάτη και της ίδιας, έναντι εταιρίας εισπράξεως οφειλών στην οποία ο επιβάτης έχει εκχωρήσει την απαίτησή του.
- 47 Μόνο σε περίπτωση κατά την οποία, σύμφωνα με το εφαρμοστέο επί της ουσίας εθνικό δίκαιο, ο τρίτος υπεισήλθε σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αρχικού συμβαλλομένου μπορεί να δεσμεύει τον εν λόγω τρίτο ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας ως προς την οποία αυτός δεν είχε συναίνεσει (πρβλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, *CDC Hydrogen Peroxide*, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 48 Το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο καθιστά, επίσης, αναγκαίο τον καθορισμό των προϋποθέσεων του κύρους τέτοιας ρήτρας.
- 49 Κατά το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, τα δικαστήρια που ορίζονται με τη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας έχουν διεθνή δικαιοδοσία, εκτός αν η συμφωνία περί διεθνούς δικαιοδοσίας είναι επί της ουσίας άκυρη, «βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους». Επομένως, ο νομοθέτης της Ένωσης εισήγαγε τον κανόνα κατά τον οποίο η εγκυρότητα ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας εκτιμάται βάσει της νομοθεσίας του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται με τη ρήτρα αυτή ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία.
- 50 Επομένως, αν, εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εξετάσει το κύρος της ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, οφείλει να το πράξει υπό το πρίσμα της νομοθεσίας του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται με τη ρήτρα αυτή ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία, ήτοι υπό το πρίσμα του ιρλανδικού δικαίου.
- 51 Εξάλλου, το δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί διαφοράς όπως η διαφορά της κύριας δίκης οφείλει να εφαρμόσει το δίκαιο του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται με την οικεία ρήτρα ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία, ερμηνεύοντας τη νομοθεσία αυτή σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως

σύμφωνα με την οδηγία 93/13 (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 79, καθώς και της 17ης Μαΐου 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, σκέψη 41).

- 52 Συναφώς, πρώτον, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της οδηγίας 93/13 και των δικαιωμάτων των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, όπως είναι τα δικαιώματα που απορρέουν από τον κανονισμό 261/2004, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία 93/13 συνιστά γενική ρύθμιση για την προστασία των καταναλωτών, η οποία προορίζεται να έχει εφαρμογή σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των αεροπορικών μεταφορών (πρβλ. απόφαση της 6ης Ιουλίου 2017, Air Berlin, C-290/16, EU:C:2017:523, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Δεύτερον, πρέπει να επισημανθεί ότι, υπό περιστάσεις ανάλογες με αυτές της κύριας δίκης όσον αφορά την εκχώρηση απαιτήσεων σε εταιρία εισπράξεως οφειλών, το Δικαστήριο έχει κρίνει, αναφορικά με την οδηγία 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66), ότι το γεγονός ότι οι ένδικες διαφορές στις υποθέσεις εκείνες αφορούσαν αποκλειστικώς επαγγελματίες δεν εμποδίζει την εφαρμογή νομοθετήματος εμπόπτοντος στο δίκαιο της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών, στο μέτρο που το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής δεν εξαρτάται από την ταυτότητα των διαδίκων στην οικεία διαφορά αλλά από την ιδιότητα των συμβαλλομένων στη σύμβαση (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, σκέψη 20).
- 54 Η νομολογία αυτή πρέπει να εφαρμοστεί και όσον αφορά την οδηγία 93/13.
- 55 Πράγματι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στις ρήτρες που περιλαμβάνονται σε συμβάσεις συναπτόμενες μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως [αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 και C-483/18, EU:C:2019:930, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 10ης Σεπτεμβρίου 2020, A (Υπεκμίσθωση κοινωνικής κατοικίας), C-738/19, EU:C:2020:687, σκέψη 34].
- 56 Εν προκειμένω, η σύμβαση μεταφοράς, από την οποία απορρέει η απαίτηση την οποία προβάλλει η DelayFix, συνήφθη αρχικώς μεταξύ ενός επαγγελματία, ήτοι της αεροπορικής εταιρίας, και ενός επιβάτη, από κανένα δε στοιχείο δεν προκύπτει ότι ο επιβάτης αγόρασε το αεροπορικό εισιτήριό του για μη ιδιωτικούς σκοπούς.
- 57 Τρίτον, υπενθυμίζεται ότι κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 μια ρήτρα θεωρείται καταχρηστική όταν, παρά την απαίτηση καλής πίστεως, δημιουργεί, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων τα οποία απορρέουν από τη σύμβαση.
- 58 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη αποφανθεί ότι, ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία περιλαμβάνεται σε σύμβαση συναπτόμενη μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία χωρίς να έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως και η οποία απονέμει αποκλειστική δικαιοδοσία στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του επαγγελματία πρέπει να θεωρείται καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, στο μέτρο που, παρά την απαίτηση καλής πίστεως, δημιουργεί, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων τα οποία απορρέουν από τη σύμβαση (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2000, Océano Grupo Editorial και Salvat Editores, C-240/98 έως C-244/98, EU:C:2000:346, σκέψη 24, της 4ης Ιουνίου 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, σκέψη 40, καθώς και της 9ης Νοεμβρίου 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, σκέψη 53).

- 59 Πράγματι, τέτοιου είδους ρήτρα εμπίπτει στην κατηγορία των ρητρών που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να ματαιώνουν ή να παρεμποδίζουν την προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου, κατηγορία η οποία μνημονεύεται στο σημείο 1, στοιχείο π', του παραρτήματος της εν λόγω οδηγίας (αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2000, *Océano Grupo Editorial και Salvat Editores*, C-240/98 έως C-244/98, EU:C:2000:346, σκέψη 22· της 4ης Ιουνίου 2009, *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350, σκέψη 41, καθώς και της 9ης Νοεμβρίου 2010, *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, EU:C:2010:659, σκέψη 54).
- 60 Στο πλαίσιο αυτό, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των υπηρεσιών που αφορά η οικεία σύμβαση και όλες οι περιστάσεις που περιέβαλαν τη σύναψή της, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.
- 61 Επομένως, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς όπως αυτή της κύριας δίκης, εφαρμόζοντας τη νομοθεσία του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία με ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας και ερμηνεύοντας τη νομοθεσία αυτή σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας 93/13, να αντλήσει τις έννομες συνέπειες του τυχόν καταχρηστικού χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτρας, δεδομένου ότι από το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να αφήνουν ανεφάρμοστη μια καταχρηστική συμβατική ρήτρα προκειμένου αυτή να μην παραγάγει δεσμευτικά αποτελέσματα.
- 62 Τέλος, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1215/2012, σε περίπτωση απευθείας πτήσεων, τόσο ο τόπος αναχωρήσεως όσο και ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους πρέπει να θεωρούνται εξίσου ως οι τόποι της κύριας παροχής των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο συμβάσεως αεροπορικής μεταφοράς, παρεχομένης επομένως στον αιτούντα αποζημίωση δυνάμει του κανονισμού 261/2004 της επιλογής να ασκήσει την αγωγή του ενώπιον του δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται είτε ο τόπος αναχωρήσεως είτε ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους, όπως οι τόποι αυτοί καθορίζονται στην εν λόγω σύμβαση (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, *Rehder*, C-204/08, EU:C:2009:439, σκέψη 47, καθώς και διάταξη της 13ης Φεβρουαρίου 2020, *flightright*, C-606/19, EU:C:2020:101, σκέψη 26).
- 63 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατόν, προκειμένου να αμφισβητηθεί η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου να επιληφθεί αγωγής αποζημιώσεως η οποία ασκήθηκε δυνάμει του κανονισμού 261/2004 και στρέφεται κατά αεροπορικής εταιρίας, να αντιταχθεί από την εν λόγω αεροπορική εταιρία ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, περιλαμβανόμενη σε σύμβαση μεταφοράς μεταξύ επιβάτη και της ίδιας, έναντι εταιρίας εισπράξεως οφειλών στην οποία ο επιβάτης έχει εκχωρήσει την απαίτησή του, εκτός εάν, κατά τη νομοθεσία του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία με την ως άνω ρήτρα, η εν λόγω εταιρία εισπράξεως οφειλών έχει υπεισέλθει σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αρχικού συμβαλλομένου, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, μια τέτοια ρήτρα η οποία περιελήφθη, χωρίς να έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως, σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ ενός καταναλωτή, ήτοι του επιβάτη αεροπορικών μεταφορών, και ενός επαγγελματία, ήτοι της οικείας αεροπορικής εταιρίας, και η οποία απονέμει αποκλειστική δικαιοδοσία στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα της εταιρίας αυτής, πρέπει να θεωρηθεί καταχρηστική, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 64 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατόν, προκειμένου να αμφισβητηθεί η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου να επιληφθεί αγωγής αποζημιώσεως η οποία ασκήθηκε δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημιώσεως των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 295/91, και στρέφεται κατά αεροπορικής εταιρίας, να αντιταχθεί από την εν λόγω αεροπορική εταιρία ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, περιλαμβανόμενη σε σύμβαση μεταφοράς μεταξύ επιβάτη και της ίδιας, έναντι εταιρίας εισπράξεως οφειλών στην οποία ο επιβάτης έχει εκχωρήσει την απαίτησή του, εκτός εάν, κατά τη νομοθεσία του κράτους του οποίου τα δικαστήρια ορίζονται ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία με την ως άνω ρήτρα, η εν λόγω εταιρία εισπράξεως οφειλών έχει υπεισέλθει σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αρχικού συμβαλλομένου, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, μια τέτοια ρήτρα η οποία περιελήφθη, χωρίς να έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως, σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ ενός καταναλωτή, ήτοι του επιβάτη αεροπορικών μεταφορών, και ενός επαγγελματία, ήτοι της οικείας αεροπορικής εταιρίας, και η οποία απονέμει αποκλειστική δικαιοδοσία στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα της εταιρίας αυτής, πρέπει να θεωρηθεί καταχρηστική, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.

(υπογραφές)